

UNIwersYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Kraków, 12.09.2023 r.

dr hab. Andrzej S. Feret, prof. UJ
Zakład Dydaktyki i Historii Języka Niemieckiego
andrzej.s.feret@uj.edu.pl

Recenzja

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego pani **dr Marty Smykały**, w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie *nauk humanistycznych*, w dyscyplinie *językoznawstwo*

Podstawa opracowania recenzji: pismo Prorcktora ds. Kolegium Nauk Humanistycznych na Uniwersytecie Rzeszowskim – prof. dr. hab. Pawła Graty z dnia 29 czerwca 2023 r., nr BKNH-5210/H/4 J/2023 (na podstawie art. 221 ust. 8 ustawy z dnia 20.07.2018 r.)

Wydział Filologiczny

Materiały przedstawione recenzentowi wraz ze zleceniem recenzji:

Instytut

- autoreferat o przebiegu pracy zawodowej, osiągnięciach naukowo-badawczych, dydaktycznych i organizacyjnych w języku polskim
- wykaz opublikowanych prac naukowych oraz informacja o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki
- analiza bibliometryczna publikacji
- oświadczenia o współautorstwie
- wskazane osiągnięcie naukowe (obszar badawczy podlegający ocenie), o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce: cykl 10 obszernych artykułów naukowych pt. *Analiza porównawcza polskich i niemieckich dyskursów o imigracji. Strategie nominacji, predykcji, argumentacji i praktyki multimodalne*
- wersje elektroniczne (w formie dokumentów pdf) publikacji Habilitantki (artykuły opublikowane w czasopiśmie i rozdziały opublikowane w tomach zbiorowych, monografia autorska pt. *Wenn jemand eine Reise tut ... Die kontrastive Textologie am Beispiel der österreichischen und polnischen Tourismuswerbung*, opracowana na podstawie rozprawy doktorskiej oraz przykładowy tekst wykonanego przez dr M. Smykałę tłumaczenia artykułu naukowego i tłumaczenie wykonane wraz ze studentami ramach projektu Studenckiego Koła Naukowego)
- fragmenty monografii zbiorowych powstałych pod współredakcją Habilitantki.

Filologii Germańskiej

1. Informacje wstępne

Pani dr Marta Smykała uzyskała tytuł zawodowy magistra lingwistyki stosowanej ze specjalnością tłumaczeniową i nauczycielską na Uniwersytecie Warszawskim w roku 1991, przedkładając do obrony pracę magisterską pt. *Die Rolle der Modalpartikeln in der gesprochenen deutschen Sprache und ihre Wiedergabemöglichkeiten im Polnischen*, napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Franciszka Gruczy. Stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo nadany został Kandydatce w roku 2005 na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Promotorem rozprawy doktorskiej pt. *Zur kontrastiven Textologie am Beispiel der österreichischen und polnischen Tourismuswerbung* była prof. dr hab. Zofia Bilut-Homplewicz, a recenzentami dr hab. Beata Mikołajczyk, prof. UAM i prof. dr

al. Mickiewicza 9a

31-120 Kraków

tel. 12 663 43 07

12 663 43 05

www.ifg.filg.uj.edu.pl

hab. Zdzisław Wawrzyniak.

Od 1995 r. Kandydatka była pracownikiem Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, a następnie Uniwersytetu Rzeszowskiego, początkowo w Instytucie Filologii Germańskiej, od 2017 r. w Katedrze Lingwistyki Stosowanej.

Kandydatka wyróżnia się dużą aktywnością naukową; która uwidacznia się m.in. udziałem w międzynarodowych projektach badawczych z Uniwersytetem Marcina Lutra w Halle-Wittenberg i Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej. W roku 2007 otrzymała nagrodę Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego za wyróżniającą się pracę doktorską, a w roku 2010 nagrodę zespołową II stopnia za osiągnięcia naukowe.

Od chwili nadania Habilitantce stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych można zaobserwować równomierną aktywność naukową dr Marty Smykały przekładającą się na liczne polskie i zagraniczne publikacje naukowe, w tym jedną monografię autorską, jedenaście artykułów w czasopismach naukowych, szesnaście rozdziałów w monografiach, dwa wywiady, siedem recenzji prac naukowych lub artystycznych, pięć tłumaczeń artykułów naukowych i cztery współredagowane monografie wieloautorskie oraz współredagowanie trzech numerów krajowego czasopisma naukowego *tekst i dyskurs – text und diskurs* wydawanego przez Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Rzeszowski (lista MNiE).

2. Ocena monotematycznego cyklu artykułów pt. *Analiza porównawcza polskich i niemieckich dyskursów o imigracji. Strategie nominacji, predykcji, argumentacji i praktyki multimodalne* stanowiącego podstawę postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego

Habilitantka jako osiągnięcie naukowe będące podstawą do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego wskazała cykl publikacji powiązanych tematycznie pt. *Analiza porównawcza polskich i niemieckich dyskursów o imigracji. Strategie nominacji, predykcji, argumentacji i praktyki multimodalne*.

Składający się z badań dwóch dyskursów o imigracji – prasowego i glottodydaktycznego – cykl publikacji obejmuje dziesięć autorskich prac Habilitantki wydanych w latach 2016-2022, a więc po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, który nadano Kandydatce w roku 2005. Przedstawione artykuły opublikowane są w dwóch przypadkach w języku polskim, w jednym po angielsku i w siedmiu w języku niemieckim, każdorazowo w recenzowanych periodykach naukowych o zasięgu ogólnokrajowym i / lub międzynarodowym. Cykl publikacji o łącznej objętości 235 stron poświęcony jest badaniom teoretyczno-metodologicznym i empirycznym dyskursów o imigracji. Przedmiotem badań są różne typy nominacji, struktura informacyjna i jej dynamika, mechanizmy predykcyjne w tekście, potencjał argumentacyjny i emocjonalny tekstu oraz związane z nim praktyki multimodalne. Habilitantka systematyzuje niejednolity obszar badawczy poprzez sprecyzowanie strategii dyskursywnych w badanych dyskursach i wyszczególnienie głównych nurtów w kształtowaniu obrazu uchodźców i migrantów w dyskursie prasowym w Polsce i w Niemczech.

Pierwszy artykuł cyklu¹ stanowi rodzaj rekonesansu badawczego oraz omówienie specyfiki

¹ (2016) „Wir schaffen das!“ *Diskursive Strategien sprachlicher Konstituierung des Beginns der Flüchtlingskrise und ihrer Hauptakteure im Pressediskurs am Beispiel der Wochenzeitung „DIE ZEIT“*. „tekst i dyskurs – text und diskurs“, 9, s. 183-202.

strategii dyskursywnych językowego konstytuowania początku kryzysu uchodźczego i jego „głównych aktorów“ w dyskursie prasowym. Tekst ten jest poświęcony analizie płaszczyzny leksykalnej dyskursu medialnego dotyczącego kryzysu uchodźczego w Niemczech i poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, czy i na ile odwołanie się w niej do teorii walk semantycznych ułatwia czy też umożliwia językoznawcze ujęcie zjawiska perswazji, zwłaszcza argumentowania eksplicytnego. Ustosunkowując się pozytywnie do tej kwestii, Habilitantka koncentruje uwagę na omówieniu wyborów stylistycznych uczestników dyskursu o imigracji. Po dokonaniu ich prezentacji dochodzi do wniosku, że dobór środków konceptualizacji zjawiska (i)migracji w dyskursie prasowym wpływa na powstawanie pozytywnego obrazu zjawiska – na płaszczyźnie mentalnej i językowej.

W tym kontekście oceniam jako bardzo praktyczną i konstruktywną decyzję Habilitantki, żeby na podstawie tego samego korpusu opisać zjawisko językowego profilowania samych siebie przez Niemców, a właściwie niemieckie media, w tym wypadku prasę (Autoreferat, str. 10).

Drugi przedstawiony w ramach osiągnięcia naukowego będącego podstawą nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego artykuł zajmujący się strategiami służącymi do werbalnego budowania poczucia wspólnoty i spójności społeczeństwa wobec problemów, które to strategię Habilitantka określa jako „integracyjne strategie językowe służące do przewycięzania dychotomii my – oni“, opublikowała w roku 2017 w tomie pod redakcją Z. Bilut-Homplewicz i M. Krauz pt. *Text im Fokus zweier Linguistiken. Aus der polonistischen und germanistischen Forschung* wydany przez Wydawnictwo Peter Lang we Frankfurcie nad Menem. W tekście pt. „Wir“ und „Die“ (*Flüchtlinge*). *Zur sprachlichen Profilierung des Selbstbildes der Deutschen im Pressediskurs zu Beginn der Flüchtlingskrise* Habilitantka zajmuje się językowym profilowaniem własnego wizerunku Niemców w dyskursie prasowym w początkach kryzysu uchodźczego. W pierwszej części artykułu Habilitantka koncentruje się na omówieniu procesu konstruowania znaczeń w dyskursie imigracyjnym. Autorka przedstawiła sposoby profilowania samych siebie przez Niemców, skupiając uwagę przede wszystkim na modelowaniu struktur konceptualnych. Przedstawiła także opis struktury referencyjnej i informacyjnej dyskursu imigracyjnego oraz jego dynamiki komunikacyjnej. Druga część artykułu zawiera interesującą analizę potencjału semantycznego wyrażen w dyskursie. Habilitantka jest świadoma faktu, że w materiale prezentowanym w artykule pewne treści zostały, jeśli nie całkowicie wyparte z badanego dyskursu, to potraktowane znacznie mniej szczegółowo. Na wybiórczość opisywanych treści mają wpływ takie czynniki jak intencjonalność, strategie perspektywizacji i emocjonalizacji czy punkt widzenia mówiącego. Uwzględnienie ograniczającej mocy dyskursów, której Kandydatka postanowiła przyjrzeć się nieco bliżej, porównując dyskurs prasowy dotyczący kryzysu migracyjnego w Polsce i w Niemczech (Autoreferat, str. 11), jest w mojej ocenie jak najbardziej wskazane. Akapit 1.2 omawianego artykułu (str. 168) zatytułowano „Methodische Vorgehenweise“, co w opinii recenzenta jest zaskującym zabiegiem, ponieważ znaczenie drugiego elementu składowego tytułu jest zawarte w znaczeniu elementu pierwszego².

Trzeci artykuł³ poświęcony jest przedstawieniu wyników analizy zmian w kreowaniu obrazu

² por. DWDS Online: Methode 'systematisches Vorgehen, folgerichtiges Herangehen, geordnetes Verfahren', Methodik 'Wissenschaft von der wissenschaftlichen Verfahrensweise, Art des Vorgehens'.

³ (2018) *Obraz kryzysu migracyjnego i migranta w prasie niemieckiej na podstawie tygodnika DIE ZEIT*. W: E.

kryzysu migracyjnego i imigranta w niemieckiej prasie na przestrzeni jednego roku (wrzesień 2015 – wrzesień 2016), w oparciu o rozbudowany korpus tekstów prasowych z tygodnika *Die Zeit*. Artykuł ten zakwalifikować należy – wg słów Habilitantki – jako prezentację wyników dotychczasowych badań dotyczących dyskursu toczącego w Niemczech podczas konferencji polonistycznej. Dr Marta Smykała w tym tekście analizuje i ocenia wybrane numery czasopisma *Die Zeit*, które ukazały się po wydarzeniu zwrotnym w badanym okresie i dyskursie. Habilitantka omawia szczegółowo sposób narracji w odniesieniu do kryzysu uchodźczego i zwraca uwagę na słowa kluczowe, wpływające na strukturę informacyjną dyskursu, określając je jako środki profilujące „dany wycinek rzeczywistości społecznej w wybranym dyskursie medialnym“. Na podstawie analizy Habilitantka wyróżnia cztery perspektywy nominacji: humanitaryzmu, gospodarzy, proceduralną oraz perspektywę kultury gościnności. Kompozycja artykułu posiada jednoznacznie strukturę, która jest dla tego gatunku tekstu jak najbardziej prawidłowa. Obok elementów informacyjnych, zawarte są treści analityczno-krytyczne, jak i oceniające, w tekście łatwo jest odnaleźć nawiązanie do badań naukowych prowadzonych przez Habilitantkę.

Natomiast w czwartym artykule⁴ Habilitantka zajmuje się kwestiami perspektywizacji i wartościowania oraz ich wykładnikami językowymi. Celem wymienionego tekstu było pogłębienie dotychczasowych badań nad strategią nazywania uchodźców w dyskursie polskim i niemieckim oraz nad sposobami konceptualizacji kryzysu imigracyjnego jako zjawiska w analogicznym okresie czasu, tj. sierpień – październik 2015. Habilitantka, wychodząc od tych samych założeń metodologicznych lingwistycznej analizy dyskursu, podkreśla kognitywny i dynamiczny charakter pojęcia dyskursu zaproponowanego przez Foucaulta, a wielokrotnie modyfikowanego, operacjonalizowanego i redefiniowanego przez różne językoznawcze szkoły dyskursologiczne. Koncentrując się na definicją zaproponowaną przez W. Czachura, dr Marta Smykała akcentuje rolę kontekstów sytuacyjnego, językowego, społecznego oraz wiedzy poszczególnych uczestników dyskursu, aby rozważać zagadnienie walk semantycznych E. Feldera. Habilitantka omawia różne przypadki owych walk i skłania się do określenia ich jako specyficznych wzorców działania i myślenia, która są charakterystyczne dla poszczególnych poziomów – leksykalnego, znaczeniowego i pragmatycznego. Dr Marta Smykała zauważa, że w przypadku dyskursu imigracyjnego w Polsce nie było możliwe oparcie się na tekstach z jednego organu prasowego, ze względu na wielość tegoż dyskursu. Analiza poszczególnych przykładów z korpusu badawczego umożliwiła Autorce dokładny opis różnego profilowania omawianych zjawisk (różnych punktów widzenia, stylów myślenia) w ramach polskiego krajobrazu medialnego. Jednak jednocześnie odbiorca może odnieść wrażenie znacznego eklektyzmu i pewnego pomieszania perspektyw badawczych.

Drugi artykuł (piąty w cyklu) napisany z podobnej jak powyższa perspektywy *Zu Benennungsstrategien von Migranten im polnischen und deutschen Migrationsdiskurs im Kontext der Hassrede und des Konzepts semantischer Kämpfe* został opublikowany w języku niemieckim w 2018 r. w 11 zeszytce czasopisma naukowego *tekst i dyskurs – text und diskurs*. W artykule Habilitantka odniosła się do strategii orzekania. Po włączeniu do analizowanego kor-

Bilas-Pleszak, J. Przyklenk & A. Rejter (red.). Wędrownka, podróż, migracja w języku i kulturze (s. 139-161). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

⁴ (2018) *Die Flüchtlingskrise 2015 im Spiegel der polnischen Presse. Eine Analyse von Nominationsstrategien*. „Stylistyka“, XXVII, s. 291-319.

pusu jeszcze jednego tytuł prasowego – *Gazety Polskiej* pokazała, jakie cechy najczęściej przypisuje się uchodźcom i imigrantom, aby przybliżyć funkcjonalną strukturę dyskursu migracyjnego oraz wyjaśnić wybrane zagadnienia referencji na jego poziomie. Należy skonstatować, że dr Marta Smykała ukazuje w swoim artykule typowe sposoby referowania w kontekście równolegle prowadzonej konceptualizacji przez poszczególnych uczestników dyskursu z różnych punktów widzenia. Dużą uwagę Habilitantka poświęca analizie strategii predykcji i omawia także pojawienie się nowych kolokacji, charakterystycznych dla badanego dyskursu, tzn. obok regularnych relacji referencyjnych także nietypowe przypadki, mnogość relacji referencyjnych lub też ich zaburzenia.

Szósty (niemieckojęzyczny) artykuł pt. *Hassrede und Diskurskritik. Kontrastive Analyse der Mediendiskurse über Migration in Polen und in Deutschland zu Beginn der Flüchtlingskrise in Europa*, został napisany we współautorstwie z Waldemarem Czachurem i opublikowany w roku 2020 w tomie zbiorowym pt. *Hassrede – ein multidimensionales Phänomen im interdisziplinären Vergleich* (pod red. J. Makowskiego). Autorzy rozważają w nim możliwości, jakie daje lingwistyczna analiza dyskursu w zakresie identyfikowania i opisywania zjawiska mowy nienawiści. Przedmiotem analizy są dyskursy medialne dotyczące migracji w Polsce i w Niemczech w początkach kryzysu uchodźczego w Europie. Habilitantka i Współautor udowadniają, że obie analizy dyskursu (inter- i intralingwalna) ujawniają jako procedury analityczne różnice i podobieństwa w dyskursywnym pozycjonowaniu oraz w językowej konceptualizacji zdarzeń, faktów i obiektów. Podstawę metodologiczną analizy interlingwalnej stanowi krytyka dyskursu rozumiana jako krytyka użycia języka w duchu kultury słowa. W tym kontekście Habilitantka jednoznacznie wskazuje na ważną rolę różnic w konceptualizowaniu i pozycjonowaniu siebie i innego, umożliwiającą identyfikację stopni polaryzacji społecznej, agresywności językowej i dyskryminacji w obrębie struktury dyskursu oraz na szczegółowy opis konstrukcji mowy nienawiści, a jednocześnie zaproponowanie kryteriów oceny danej językowo-mentalnej kreatywności.

Inną perspektywę w omawianym cyklu ukazuje praca pt. *Darstellung von Migrant*innen und Migration in Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache in Polen* opublikowana w roku 2020 w tomie *Migration und Bildungsmedien* (red. S. Schütze i E. Matthes) w wydawnictwie Julius Klinkhardt. Współautorką tekstu była Agnieszka Mac. W artykule Habilitantka przebadła sposoby reprezentacji migrantów i migracji w podręcznikach do nauki języka niemieckiego jako obcego. Współautorki przytaczają w swych badaniach dowody na podobieństwa i różnice w przedstawianiu migrantów i migracji w zależności od miejsca publikacji i docelowych odbiorców podręczników. Tym samym ich badania potwierdziły tezę, że podręczniki przeznaczone dla uczących się w Polsce przedstawiają kwestie migracji inaczej niż podręczniki pisane w środowisku wielokulturowym, ale jednocześnie wyniki ich analiz nie pokrywają się z wynikami badań niemieckich naukowców analizujących podręczniki szkolne wydane do roku 2000, w których pokazuje się głównie częściową lub nieudaną integrację. W odniesieniu do podręczników do języka niemieckiego jako obcego badania M. Smykały i A. Mac ujawniły tendencję odwrotną, polegającą na przedstawianiu nierealnego, przeważnie pozytywnego obrazu migrantów, sprzecznego z ich obrazem w mediach. Przyczyn takiego stanu rzeczy Autorki upatrują w „charakterystycznym dla podręczników idealizowaniu świata przedstawianego“ (Autoreferat, str. 19).

Ósmy (polskojęzyczny) artykuł pt. *Kategoria toposu w lingwistycznej analizie dyskursu na*

przykładzie badań polskiego i niemieckiego dyskursu migracyjnego, ukazał się w roku 2021, w 14 zeszytcie wspomnianego już czasopisma *tekst i dyskurs – text und diskurs*. Tekst ten jest pogłębieniem i poszerzeniem badań nad rozumieniem sygnalizowanego w tytule pojęcia toposu w różnych kontekstach i dyscyplinach w oparciu o analizę prac M. Wengelera z 2003 r. i Ł. Łotockiego z roku 2019. Habilitantka przeprowadziła badania porównawcze konceptualizacji i operacjonalizacji pojęcia toposu na płaszczyznach leksykalnej i tekstowej przy uwzględnieniu różnych wyrażen referencyjnych. Wykazała przy tym, że ww. autorzy inaczej konceptualizują i operacjonalizują pojęcie toposu (pierwszy na wyższym poziomie abstrakcji). Odważnym aspektem badań Habilitantki jest stwierdzenie, że pojęcie toposu nie stanowi przedmiotu pogłębionej polonistycznej analizy wśród językoznawców, logików i badaczy argumentacji.

Bardzo ważnym (i udanym) zabiegiem jest więc poddanie tematu dalszej eksploracji, przy zastosowaniu koncepcji kontrastywności interlingwistycznej i interdyskursywnej, wypracowanej przez Z. Bilut-Homplewicz. Umożliwiło to wydobyć na jaw niewidocznych na pierwszy rzut oka intencji interpretacyjnych, a tym samym strategii, którymi posługuje się producent tekstu. Rezultaty przemyśleń i analiz Habilitantka przedstawiła w dziewiatym artykule wskazanego osiągnięcia naukowego, opublikowanego w języku niemieckim, tytułując pracę jako *Interlinguistische und interdiskursive Kontrastivität am Beispiel der linguistischen Forschung zum Migrationsdiskurs in Polen und in Deutschland*. Habilitantka kontynuuje swoje zainteresowania badaniami osadzonymi w dyskursie imigracyjnym, wzbogacając je o kategorię toposu. Przedstawia czytelnikowi omówienie pojęciu toposu i jego operacjonalizacji w obu – polskim i niemieckim obszarze badawczym, analizując w artykule wybrane zmienne porównawcze (migracja, dyskurs migracyjny, lingwistyczne). Analiza prowadzi do potwierdzenia wniosków z poprzedniego artykułu, pokazuje również, że brak teoretycznych opracowań kategorii toposu (w językoznawstwie polonistycznym) nie musi oznaczać, że pewne aspekty nie są eksplorowane. Habilitantka, zainspirowana badaniami Z. Bilut-Homplewicz (2013), wskazuje nie tylko na podobieństwa i różnice, ale także na potencjalne luki i możliwe alternatywy.

Dla ostatniego artykułu wchodzącego w skład wskazanego przez Habilitantkę osiągnięcia dr Marta Smykała wraz ze współautorami, Waldemarem Czachurem i Romanem Opiłowskim, zaproponowała tytuł: *Multimodal Practices of Empathy and Fear in Polish Refugee Discourse*. Tekst opublikowany w języku angielskim ukazał się w roku 2022 w czasopiśmie naukowym *GFMA Online® Journal of Language Studies*. Habilitantka podkreśla (załącznik 6a) równy udział wymienionych osób w powstaniu tekstu. Na potrzeby artykułu przebadano wybrane okładki polskich tygodników opinii poświęconych tematyce imigracji, pracę zakotwiczone w paradygmacie lingwistyki mediów i lingwistyki dyskursu, nawiązując do badań kognitywnych nad użyciem języka w mediach. Cenne wnioski końcowe, m.in. ten, że istota celowych i skoordynowanych multimodalnych działań językowo-wizualnych polega na aktywowaniu określonych toposów, które pojedynczo lub w połączeniu z innymi mogą wywołać u odbiorcy odpowiednie postawy, mogą znaleźć zastosowanie, moim zdaniem, w dydaktyce akademickiej na zajęciach z lingwistyki tekstu, warsztatach dla dziennikarzy, a w swojej warstwie pragmatycznej w pracy twórców np. tekstów reklamowych.

Reasumując: jako znaczące osiągnięcie naukowe dziesięć monotematycznych artykułów Habilitantki oceniam jako prace wartościowe. W przypadku przedstawienia jako osiągnięcia

naukowego cyklu artykułów pojawia się pytanie o ewentualną powtarzalność ich treści. Pewna repetytywność jest, siłą rzeczy, nie do uniknięcia, ale w tym przypadku można jednoznacznie stwierdzić, że każdy z artykułów jest niezależną pracą naukową. Przedstawione przez Habilitantkę teksty łączą się w spójną, logiczną całość i dotyczą jednego zagadnienia, którego celem naukowym są badania nad dyskursem imigracyjnym. Zaproponowany przez Habilitantkę cykl tekstów oceniam jako bardzo udany, gdyż umożliwia on pogłębioną refleksję nad badanymi zagadnieniami i jednoznacznie wskazuje główne nurty pracy badawczej dr Marty Smykały w obszarze różnic w sposobach konceptualizacji kluczowych pojęć w dostępnych analizach, zwłaszcza w konceptualizacji pojęcia toposu w lingwistycznej analizie dyskursu w Polsce i w Niemczech. Zaprezentowane omówienie różnic pomiędzy dyskursami prasowymi na temat (i)migracji w Polsce i w Niemczech jest usytuowane w odpowiednio opracowanym kontekście metodologicznym i umożliwia adaptację tychże badań do dalszych, sygnalizowanych przez dr Martę Smykałę, dociekań naukowych. Habilitantka wskazała każdorazowo w swych pracach kwestie, które należałoby dogłębniej przedyskutować i tym samym wytyczyła kierunki dalszych badań (np., warto byłoby opracować modele specyfiki narodowej (bądź kulturowej) badanych dyskursów).

3. Całościowa ocena dorobku naukowego

Na dorobek naukowy Habilitantki po uzyskaniu stopnia naukowego doktora składają się 44 publikacje, wśród nich jedna monografia autorska opracowana na podstawie rozprawy doktorskiej *Wenn jemand eine Reise tut ... Die kontrastive Textologie am Beispiel der österreichischen und polnischen Tourismuswerbung* (Frankfurt nad Menem 2015).

Poza wspomnianą monografią, dr Marta Smykała opublikowała, po uzyskaniu stopnia doktora 11 artykułów w czasopismach naukowych, 16 rozdziałów w monografiach, współredagowała 4 monografie oraz trzy numery czasopisma naukowego *tekst i dyskurs – text und diskurs* z listy MNiE wydawanego przez Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Rzeszowski. Ponadto Habilitantka jest autorką 7 recenzji prac naukowych i artystycznych. Przed uzyskaniem stopnia doktora Kandydatka wydała drukiem 1 artykuł w czasopiśmie naukowym, 4 rozdziały w monografiach zbiorowych oraz 2 tłumaczenia tekstów naukowych.

W dorobku dr Marty Smykały można zaobserwować pewną dysproporcję w kontekście wydawania tekstów autorskich w monografiach i czasopismach, których stosunek ilościowy kształtuje się 11:16 na korzyść tekstów opublikowanych w monografiach.

Dwanaście tekstów zostało opublikowanych w czasopismach naukowych z listy czasopism punktowanych Ministerstwa Edukacji i Nauki. Ukazały się one w czasopismach „tekst i dyskurs – text und diskurs“, „Stylistyka“, „Forum Lingwistyczne“, „GEMA Online® Journal of Language Studies“, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne“, „Colloquia Germanica Stetinensia“, „Glottodidactica“, „Humanities and Social Sciences Research Journal“, „Humanities and Social Sciences HSS“, „Lingua ac Communitas“, „Studia Germanica Resoviensia“, „Educational Gerontology“ i „Kultura-Media-Teologia“. Ważną grupę tekstów naukowych stanowi 16 rozdziałów, które ukazały się w recenzowanych monografiach wydanych w krajowych i zagranicznych wydawnictwach.

Dotychczasowe badania Habilitantki pozwalają na wytyczenie przyszłościowych kierunków badań pozostających w sferze jej zainteresowań naukowych. Poza wskazanym osiągnięciem

naukowym *Analiza porównawcza polskich i niemieckich dyskursów o imigracji. Strategie nominacji, predykcji, argumentacji i praktyki multimodalne* Habilitantka poszerzyła badania o kontekst glottodydaktyczny. Wyróżnić można tu grupę siedmiu artykułów omawiających wybrane problemy przekładoznawcze, tekstologiczne i dyskursywne w nauczaniu języka niemieckiego jako obcego dla rodzimych użytkowników języka polskiego (I.7.) (II.2.2.) (II.2.11., 12.), (II.4.3.-5.) (wszystkie odnośniki do artykułów dotyczą załącznika nr 4).

W drugi obszar zainteresowań badawczych dr Marty Smykały wpisuje się dziewięć publikacji (II.1.), (II.2.3.-9.), (II.4.1.) z zakresu badań nad tekstami branży turystycznej. Habilitantka postrzega język reklamy turystycznej nie tylko jako zagadnienie semantyczno-konceptualne, ale również jako narzędzie wyrażania intencji. Korpus badawczy jest w tym względzie na wskroś zróżnicowany. Habilitantka przedstawiła językoznawcze analizy porównawcze tekstów polskich i niemieckich głównie pod kątem funkcji komunikacyjnych i potencjału perswazyjnego. Prace te wyróżnia ciekawe ujęcie zjawiska w oparciu o doświadczenia własne tłumaczki austriackich prospektów turystycznych na język polski.

Trzeci obszar zainteresowań badawczych Habilitantki (II.2.1., 2.), (II.3.1., 2.), (II.4.2.) koncentruje się na lingwistyce tekstu, głównie w ujęciu kontrastywnym. Habilitantka przedstawia stan badań kontrastywnych prowadzonych w ramach lingwistyki tekstu i genologii w Polsce i w Niemczech oraz proponuje ich porównanie ze wskazaniem na przyczyny różnic w dorobku obu kultur naukowych. Dr Marta Smykała skupiła się na pogłębionej analizie dorobku polskich tekstologów i przedstawiła dezyderaty badawcze, ale również wskazała na zaznaczające się w polskiej lingwistyce tekstu zjawisko, które nazywa 'zwrotem dyskursywnym'.

Reasumując pragnę podkreślić, że całokształt dorobku naukowego dr Marty Smykały jest interesujący i spełnia kryteria ustalone w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r., Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Moja ocena dotyczy zarówno kryteriów ilościowych jak i jakościowych. W kontekście publikacji pani dr Marty Smykały możemy mówić o szerokim wachlarzu tematycznym, który potwierdza, że badaczka porusza się prawidłowo w zakresie metodologii badawczych w ramach dyscypliny językoznawstwo.

W bazie danych Google Scholar (GS) liczba cytowań publikacji Habilitantki wynosi 112.

Indeks Hirscha według Google Scholar wynosi 6 (por. Zał. nr 4, str. 19) , co wyraźnie świadczy o rozpoznawalności Habilitantki w środowisku naukowym.

4. Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego oraz działalności w zakresie popularyzacji nauki

Działalność dydaktyczna Habilitantki obejmuje od chwili rozpoczęcia zatrudnienia na stanowisku asyentki w Instytucie Filologii Germańskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie; a następnie asyentki i adiunkta w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego i adiunkta w Katedrze Lingwistyki Stosowanej tegoż Uniwersytetu wszystkie formy dydaktyki uniwersyteckiej, tzn. ćwiczenia, wykłady oraz seminaria z 10 różnych przedmiotów na studiach I i II stopnia. Tematyka prowadzonych zajęć przez dr Martę Smykałą jest zróżnicowana i wielostronna. Wymienić należy tu przedmioty ogólne i kierunkowe: ćwiczenia prowadzone w ramach praktycznej nauki języka niemieckiego jak i zajęcia z teorii przekładu, tłumaczenia słowa żywego, tłumaczenia tekstów fachowych, translatoryki, zajęcia specjalizacyjne, oraz seminaria językoznawcze na poziomie licencjackim i magisters-

kim. Odnotować należy również fakt, że w ramach seminarium licencjackiego i magisterskiego pod opieką naukową pani dr Marty Smykały powstało kolejno 11 i 12 prac dyplomowych. Habilitantka jest recenzentką licznych prac licencjackich i magisterskich z zakresu językoznawstwa (stosowanego). Na uwagę zasługuje również, że w latach 2012-2015 dr Marta Smykała wraz z dr Agnieszką Buk były opiekunkami Studenckiego Koła Naukowego Translatoryki i Komunikacji Międzykulturowej.

Należała do zespołu opracowującego dokumentację umożliwiającą uruchomienie studiów I i II stopnia zakresu lingwistyki stosowanej na Wydziale Filologicznym UR. Ważnym elementem doświadczenia dydaktycznego Habilitantki jest sprawowanie pieczy nad studenckimi praktykami tłumaczeniowymi, dla których opracowała koncepcję i dokumentację. Była również opiekunką tłumaczeniowych praktyk zawodowych w IFG UR i koordynatorką programu ERASMUS. Brała udział w opracowaniu dokumentacji projektu „Jednolity Program Zintegrowany Uniwersytetu Rzeszowskiego – droga do wysokiej jakości kształcenia, POWR.03.05.00-00-z050/17” zakończonego w roku akademickim 2021/22.

Od 2011 r. uczestniczy w pracach Ośrodka Badawczo-Dydaktycznego i Transferu Wiedzy Tekst-Dyskurs-Komunikacja jako jego współzałożycielka. W roku akademickim 2010/11 w zastępowała prof. Z. Bilut-Homplewicz, pełniąc funkcję Kierownika Zakładu Teorii Komunikacji Językowej IFG UR. Wielokrotnie uczestniczyła w pracach Komisji Rekrutacyjnej Wydział Filologicznego. Była członkiem Rady Wydziału Filologicznego, a obecnie wchodzi w skład Rady Instytutu Neofilologii. Jest również członkiem Zespołu ds. Jakości Kształcenia w Katedrze Lingwistyki Stosowanej UR. Wielokrotnie była odpowiedzialna za obsługę tłumaczeniową konferencji i imprez organizowanych Uniwersytet Rzeszowski, a w ramach współpracy z partnerami zewnętrznymi także polsko-niemiecko-ukraińskich konferencji pedagogicznych organizowanych przez Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży i Ökologisches Schullandheim Spohns Haus w Gersheim.

W kontekście popularyzacji nauki na szczególną uwagę zasługuje opublikowanie przez Habilitantkę tłumaczenia pięciu artykułów naukowych oraz współredakcja dwóch tomów antologii przekładów z zakresu lingwistyki tekstu w Niemczech.

Reasumując: dydaktyczny i organizacyjny dorobek dr Marty Smykały oraz jej działalność w zakresie popularyzacji nauki legitymują dużą aktywność Kandydatki zarówno w dydaktyce jak i w innych obszarach.

Do tychże obszarów należy bez wątpienia żywa współpraca z otoczeniem społecznym i gospodarczym. Wspomnieć tu trzeba tutaj inicjatywy podejmowane wspólnie ze Studenckim Kołem Naukowym Translatoryki i Komunikacji Międzykulturowej „Hieronymus”, polegające na pielęgnowaniu pamięci o przeszłości regionu, zwłaszcza materialnych pozostałości po społeczności żydowskiej na Podkarpaciu, w ramach której opracowano dwujęzyczny glosariusz z zakresu kultury i religii żydowskiej i tłumaczenie na język niemiecki obszernego wywiadu z opiekunem synagogi w Łańcucie. W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) Kandydatka zainicjowała działania polegające na współpracy przedstawicieli lokalnego sektora gospodarczego ze studentami Instytutu Neofilologii UR obejmujące dodatkowe zajęcia dla studentów prowadzone przez pracodawców z różnych branż w językach niemieckim i angielskim i umożliwiające studentom zdobycie dodatkowych kompetencji. Była współrealizatorką projektu GETTING AROUND RZESZÓW, którego efektem jest wykonanie przez studentów tłumaczenia tekstów na stronie internetowej Zarządu

Transportu Miejskiego w Rzeszowie przeznaczonych dla podróżnych obcojęzycznych.

5. Ocena osiągnięć w zakresie projektów badawczych, współpracy z instytucjami, organizacjami i towarzystwami naukowymi krajowymi i zagranicznymi oraz udziału w konferencjach naukowych

Doktor Marta Smykała współrealizowała trzy krajowe i zagraniczne projekty badawcze:

- 1) 2007-2009 – *Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech*, projekt realizowany we współpracy z partnerem niemieckim: Uniwersytetem Marcina Lutra w Halle-Wittenberg, Wydział Filozoficzny, Institut Germanistyki, sfinansowany z grantu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej (nr wniosku 10743/07/AC) i dofinansowany przez Instytut Goethego.
- 2) 2009-2010 – *Text und Stil / Tekst i styl*, projekt realizowany we współpracy z partnerem niemieckim: Uniwersytetem Marcina Lutra w Halle-Wittenberg, Wydział Filozoficzny, Institut Germanistyki, sfinansowany z grantu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej (nr wniosku 11603/09/IF).
- 3) 2013-2015 – *Lingwistyka mediów, komunikacja multimodalna, międzykulturowe dyskursy medialne*, projekt restrukturyzacyjny MNiSW.

Habilitantka jest członkinią trzech stowarzyszeń naukowych o zasięgu krajowym i / lub międzynarodowym: Ośrodka Badawczo-Dydaktycznego i Transferu Wiedzy Tekst-Dyskurs-Komunikacja, Internationale Gesellschaft für systematische und historische Schulbuch- und Bildungsmedienforschung oraz Internationale Vereinigung für Germanistik. Poza tym dr Marta Smykała odbyła 1 staż krajowy w Instytucie Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz 14 pobyków zagranicznych w ośrodkach uniwersyteckich w Niemczech, Austrii, Słowenii, Turcji, Hiszpani, Szwajcarii, we Włoszech oraz na Łotwie i na Węgrzech. Kandydatka nieustannie podnosi kwalifikacje zawodowe podczas kursów i szkoleń w kraju i za granicą (Wielka Brytania, Malta, Irlandia).

Działalność konferencyjna dr Marty Smykały jest duża. Od roku 2005 Habilitantka wygłosiła osiemnaście referatów: dwanaście na międzynarodowych konferencjach naukowych (germanistycznych, polonistycznych i neofilologicznych), sześć na ogólnopolskich sympozjach. Wygłosiła także dwa wykłady gościnne (w Krakowie i Bielefeldzie). Tematyka wystąpień dotyczyła głównych zainteresowań naukowo-badawczych dr Marty Smykały, tj. zagadnień językoznawstwa tekstu, kwestii translatorskich, dydaktyki oraz perspektywizacji i potencjału w dyskursie imigracyjnym. Referaty wygłoszone na konferencjach zostały wydane drukiem w kraju i za granicą w recenzowanych czasopismach i tomach zbiorowych.

Reasumując: zarówno międzynarodowe projekty badawcze jak i artykuły naukowe publikowane w recenzowanych czasopismach i tomach zbiorowych oraz aktywny udział Habilitantki w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych potwierdzają umiędzynarodowienie działalności naukowo-badawczej dr Marty Smykały, które oceniam pozytywnie.

6. Konkluzja

Po zapoznaniu się z dokumentacją w postępowaniu habilitacyjnym dr Marty Smykały i dokonaniu oceny dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego stwierdzam, że Habilitantka spełnia kryteria samodzielnego pracownika naukowego.

Reasumując, uważam, że aktywność naukowa dr Marty Smykały wyrażająca się w całokształcie dorobku naukowego, w tym w przedłożonym i wskazanym jako osiągnięcie naukowe cyklu publikacji, jak i w dorobku dydaktycznym, organizacyjnym oraz działalności promującej naukę spełniają warunki określone w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Tym samym popieram wniosek Habilitantki wnosząc o dopuszczenie dr Marty Smykały do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Andrzej S. Foret